

Sygn. akt IV CSK 402/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa R. K.
przeciwko Skarbowi Państwa – Lasy Państwowe Nadleśnictwo N.
o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 4 lutego 2010 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 20 marca 2009 r., sygn. akt IX Ca (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

R. K. wniósł przeciwko Skarbowi Państwa – Lasom Państwowym, Nadleśnictwu N., powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 15 października 2008 r. oddalił powództwo, nie obciążając powoda kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że ojciec powoda, J. K., był właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 74,13 ha w S.. W skład gospodarstwa wchodziła działka numer 170 o powierzchni 30,63 ha, składająca się w 1934 r. z gruntów rolnych o powierzchni 8,36 ha i gruntów leśnych o powierzchni 22,27 ha. Po wejściu w życie dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. Nr 13, poz. 87 ze zm.) Skarb Państwa znacjonalizował i odebrał J. K. grunty leśne o powierzchni 19,50 ha. Pisemne żądania J. K. zwrotu wskazanego gruntu, uzasadniane posiadaniem przez niego obywatelstwa polskiego, Dyrektor Okręgu Lasów Państwowych w O. decyzją z dnia 18 września 1952 r. załatwił odmownie, wskazując, że zachodzi przypuszczenie, iż w dniu 27 grudnia 1944 r., tj. w dniu wejścia w życie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 15, poz. 82), w skład gospodarstwa rolnego J. K. wchodziły lasy i grunty leśne o powierzchni ponad 25 ha. Minister Rolnictwa, po rozpatrzeniu odwołania J. K., decyzją z dnia 11 marca 1953 r. utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję. Dyrektor Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w O. decyzją z dnia 4 lipca 1961 r. orzekł o przejęciu na rzecz Skarbu Państwa, na podstawie art. 1 ust. 1 i ust. 2 lit. a dekretu PKWN o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, części działki numer 170 o powierzchni 11,13 ha. W uzasadnieniu wskazał, że ponieważ w chwili wejścia w życie dekretu PKWN powierzchnia zalesiona na działce 170 wynosiła łącznie 30,63 ha, wcześniejszą decyzją z dnia 18 września 1952 r. został przejęty las o powierzchni 19,50 ha, zatem przejąć należało oprócz gruntu przejętego w 1952 r. także pozostałą jego część. Postanowieniem z dnia 21 stycznia 1975 r. Sąd Powiatowy w O. stwierdził, że spadek po J. K., zmarłym w dniu 10 marca 1957 r., nabyli na podstawie ustawy żona W. K. w 1/4 części oraz dzieci H. K., R. K., A. K. i H. K. w częściach po 3/16, z tym, że prawo do dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego o powierzchni 54 ha zachowali W. K. w 1/4 części oraz R. K. i A. K. w częściach po 3/8. W. K. dnia 14 września 1973 r. przeniosła na A. K. swoją część gospodarstwa rolnego w zamian za rentę. Umową darowizny z dnia 22 lutego 1984 r. A. K. przeniósł przysługujący mu udział we własności gospodarstwa rolnego na R. K. Minister Środowiska decyzją z dnia 31 grudnia 2004 r. stwierdził nieważność decyzji Dyrektora Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w O. z dnia 4 lipca 1961 r. jako wydanej bez podstawy prawnej. W dniu 15 kwietnia 2005 r. Minister Środowiska stwierdził z tego samego powodu nieważność decyzji Ministra Leśnictwa z dnia 11 marca 1953 r. i Dyrektora Okręgu Lasów Państwowych z dnia 18 września 1952 r.

Wyrokiem z dnia 18 września 2007 r. Sąd Rejonowy w O. oddalił powództwo R. K. przeciwko Skarbowi Państwa – Nadleśnictwu N. o wydanie rzeczonych gruntów leśnych, a Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 4 grudnia 2007 r. oddalił apelację powoda.

Powód wniósł apelację od wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 20 marca 2009 r. oddalił apelację i nie obciążył powoda kosztami procesu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, kwestionowany wpis w księdze wieczystej jest następstwem przejęcia na własność Skarbu Państwa gruntów na podstawie art. 1 dekretu PKWN o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa. W ocenie Sądu Okręgowego, prawidłowe jest stanowisko Sądu Rejonowego, że powód nie dowiódł, iż w dniu ogłoszenia dekretu o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa powierzchnia zalesionej działki, oznaczonej wówczas numerem 170, nie przekraczała 25 ha. Sąd Okręgowy podkreślił, że mapa katastralna z 1934 r. przedstawia stan sprzed 10 lat, a przez ten okres powierzchnia lasu mogła się powiększyć. Przejęcie lasów nastąpiło z mocy prawa bez konieczności wydawania decyzji, a brak protokołu przejęcia nie oznacza, iż nacjonalizacja nie nastąpiła.

Powód w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 1 ust. 1 dekretu PKWN o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 stycznia 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. (Dz. U. Nr 4, poz. 16) i art. 6 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 oraz art. 328 § 2 w związku z art. 233 § 1 i 2, art. 382, art. 230, art. 245 i art. 258 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1 dekretu PKWN o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, lasy i grunty leśne o obszarze ponad 25 ha, stanowiące własność lub współwłasność osób fizycznych i prawnych, przeszły na własność Skarbu Państwa. Na podstawie art. 8 dekretu jego wykonanie zostało poruczone Kierownikowi Resortu Rolnictwa i Reform Rolnych, który w rozporządzeniu wydanym dnia 20 stycznia 1945 r. stwierdził m. in., że o terminie przejęcia należy powiadomić właściciela lub jego pełnomocnika (§ 2 ust. 1), a z czynności przejęcia miał być spisany protokół w obecności dotychczasowego właściciela lub jego pełnomocnika, jeżeli się stawią, oraz dwóch świadków, w miarę możliwości członków powiatowej lub gminnej rady narodowej.

Ta procedura w niniejszej sprawie nie została zachowana. Nastąpiło nieformalne przejęcie gruntów leśnych o powierzchni 19,5 ha, następnie zaś wydano bez podstawy prawnej decyzje administracyjne (w 1952 r. i 1953 r., a później w 1961 r. o przejęciu dodatkowo 11,13 ha), których nieważność została stwierdzona odpowiednio w 2005 r. i 2004 r. Zarzut naruszenia art. 1 ust. 1 dekretu PKWN o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa oraz § 2 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego do tego dekretu jest zatem uzasadniony.

Uzasadniony jest również zarzut naruszenia art. 6 k.c. Zgodnie z art. 1 ust. 1 dekretu o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, lasy i grunty leśne o obszarze ponad 25 ha, stanowiące własność lub współwłasność osób fizycznych i prawnych, przeszły na własność Skarbu Państwa *ex lege*, a protokół przejęcia, sporządzany w trybie § 1 i 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 stycznia 1945 r., stanowił jedynie dowód tego, że dana nieruchomość przeszła na własność Skarbu Państwa (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1994 r., III CZP 50/94, OSNCP 1994, nr 11, poz. 212, oraz z dnia 27 kwietnia 1994 r., III CZP 54/94, OSNCP 1994, nr 11, poz. 215, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2005 r., II CK 653/04, OSNC 2006, nr 3, poz. 56). Z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1994 r. wynika ponadto, że dopuszczalne jest badanie przez sąd w procesie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm.), czy Skarb Państwa stał się z mocy prawa właścicielem lasów i gruntów leśnych na podstawie dekretu PKWN o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa. W niniejszej sprawie brak jest dowodu świadczącego o tym, że J. K. był w dniu wejścia w życie dekretu o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa właścicielem lasów lub gruntów leśnych o powierzchni przekraczającej 25 ha. Oczywiście nie stanowi takiego dowodu przypuszczenie, że w dniu 27 grudnia 1944 r. w skład gospodarstwa rolnego J. K. wchodziły lasy i grunty leśne o powierzchni ponad 25 ha ani przyjęte przez Sąd Okręgowy założenie, iż w ciągu 10 lat powierzchnia lasu mogła się powiększyć. Nie było zatem podstawy do wpisania w księdze wieczystej Skarbu Państwa jako właściciela spornych lasów lub gruntów leśnych. Według art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Niewątpliwie zatem w sytuacji, gdy nie został sporządzony protokół przejęcia lasu lub gruntu leśnego, ciężar

dowodu, że określone lasy lub grunty leśne przeszły *ex lege* na własność Skarbu Państwa, spoczywa nie na dotychczasowym właścicielu, ale na Skarbie Państwa.

Nie są natomiast uzasadnione zarzuty naruszenia przepisów postępowania, które zmierzają do kwestionowania albo ustaleń faktycznych lub oceny dowodów, co w postępowaniu przed Sądem Najwyższym jest niedopuszczalne (art. 398³ § 3 k.p.c.), albo uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83, oraz z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/2005). Takich zaś zarzutów z pewnością nie można postawić zaskarżonemu wyrokowi Sądu Okręgowego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.